ГОДИНА X. На Цетињу, у Неђељу 12. Априла 1881. БРОЈ 15.

Излази Недјељом.
Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.
За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредно администрацији „Гл. Црногорца“ на Цетиње, а може се и картом упутницом на пошту у Котор. Дописи шаљу се уредништву. Рукописи се неврађају.

За огласе плаћа се од реда 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме мање.

ЦЕТИЊЕ, 11. Априла.

Ово је потоњи дан једне недјеље, која је у православном свијету посвећена успомени и слављењу дјела, којих је мукотрпни носилац био по предању и науци вјере хришћанске сам син божији.

Данас, кад се сви умови и сва осјећања живијех људи у православном свијету обрћу око стожера вјере хришћанске и стресају са себе траље свакидашњега живота да се предаду срцем и душом обожавању Највишег међу људма који је мукама и смрћу својом спасао род људски и помирио земаљско ништавило с чистотом небеском, — данас не може се ни нама, а да се у ступњима овијем не оградимо од обичнијех људскијех прегона и да се не затворимо за неколико тренутака од спољашње вике и вреве, која се као обично чује у току догађаја свјетских.

Пред душевним очима нашим уздиже се у свој величини својој божаствена слика Онога, који је послат на земљу за спасење рода људскога, који је на том спасењу радио неуморно ријечју и дјелом не обзирући се на утврђене установе старога вијека, на предрасуде људи и на позитивна уређења тадашњијех свјетскијех власти, и који је на послетку зарад спасоносне науке своје драговољно испио до дна горку чашу мучења и умр'о на крсту разапет.

Велика је и недостижна у пуном савршенству свом она небесна наука, коју нам је Богочовјек оставио у дјелима и животу, недостижна, јер је с неба узета, а небо је далеко и заман човјек подиже очи своје и руке своје к њему, заман узлета мислима својијем изнад ове земаљске коре, за коју му је тијело као олово тешко приковано.

Но у њојзи лежи доиста спасење људи, у њојзи лежи онај магнет који човјека привлачи из низине земаљске к висотама небескијем, те га избавља од нискијех искушења свакидашњега живота, којима би иначе подлегао. У њојзи лежи она снага неодољива, која духу даје срчаност, да савлада и побједи тражбине и прохтјеве меса, и да се дигне у сфере у којима је човјек бар налик подобију своме: Богу истом.

Колико је пространство божанствене науке Христове, колике ли су јој дубине и висине, каква ли је сума од снаге потребна људма да би је у дјело привели, види се већ и па томе, што ево деветнаест вијекова већ бројимо, па ипак ми који се хришћани зовемо, и ако смо много напреднији у свему од осталога нехришћанског свијета, ипак нијесмо још ни први разред свршили у правој и чистој науци Христовој, јер и дан данашњи стојимо далеко предалеко од ње, као небо од земље, и тек у недогледној даљини и као кроз маглу неку видимо оно сунце невечерње, које нам сија из недостижнијех висина из науке Христове.

„Љубимо друг друга, љубимо и злотворе своје“ рече нам Исус Христос.

А има ли и данас још међу нама иједнога, који би држао да је то могуће, који се не би посумњао у могућност успостављења царства љубави и слагања међу двоножнијем створовима на земљи?

Милиони бајонета баш у најпросвјетљенијем и хришћанскијем дијелу свијета: у Јевропи, свједоче противно од тога. Гвоздени и челични производи Круповијех фабрика на разјапљене чељусти своје казују свијету да још није дошло вријеме царству мира и љубави, које је проповиједао и за које је страдао син божји на земљи. Рат свију против свакога, појединца с појединцем, народа с народом, државе с државом, рат који и ако се свакад не води мачем и огњем али му је ипак главна карактеристика мржња међу људма, тежња за уништењем, обарањем, понижењем свога ближњег — тај рат који се још и дан данашњи води, гласно нам је свједочанство за даљину која раставља свијет данашњи од онијех небеснијех идеала, које нам је узвишени Богочовјек поставио као једину мету живота нашега.

Па и ако нам данас, у ове свечане тренутке, јаче но игда пада у очи растојање између небескога и земаљскога, растојање између срчаности духа и слабости тијела, између јаснијех идеала и мрачне јаве у којој живимо, не смијемо и неможемо очајавати о крајној побједи начела доброга над начелом злијем, о превлади вишег опредјељења људског над земаљским саставинама костију и меса од којега смо начињени.

Спаситељ сам утр'о нам је пут к тој мети; он нам је животом својим и дјелима својијем пружио узоран примјер за којијем ваља да идемо; а у мукама његовијем, у трпљењу безграничном и у крсту на коме је разапет видимо символ, који ваља вјечито да лебди пред очима нашијем на трновитој стази живота нашег, као што опет у васкрсу његовом видимо крајну побједу и величанствени тријумф небеснога божанства над земаљским несавршенством.

За науку своју небесну, за љубав своју к људма и човјечанству Христос је понио крст на својијем раменима и дао се разапети на њему.

И данас се без тога крста, без символа вјере и спасења, без муке и трпљења ништа постићи не може, најмање пак што огромно и замашно.

Био појединн човјек, био народ, ако хоће до чега да дође, дужан је понијети на плећима својијема крст муке и трпљења и пити из чаше живота, у којој је жуч и горчина.

И ко се покаже бољи јунак на муци, том је и већи удио у слави бесмртној и имену поштеном, које више вриједи него сва уживања овога свијета.

За то поклонимо се у овоме тренутку дугоме трпљењу Богочовјека, који је ради нас испио чашу муке на крсту разапет, и угледајмо се у високи примјер његов, е да бисмо и ми истрајали у мучноме трпљењу, у којем се наш народ кроз читавијех пет вијекова очеличио, и да бисмо дочекали да се и наши врази расточе и да истају као восак на огњу, па да и ми славимо свој давно жељени и дуго очекивани ускрс!

Ми смо у прошлом броју нашега листа говорили о незгодама, са којијех пати наша трговина због свемогућег монопола аустро-угарскога Лојда, и нагласили смо потребу да се оснује једно црногорско паробродско друштво, које би подржавало саобраћај поглавито на јадранском мору. У свези с тијем обећали смо, да ћемо коју ријеч проговорити и о *жељезничкој прузи од Уциња до Скопља*, која би везивала јадранско море са срцем и са свијем главнијем окрајцима балканскога полуострва.

То ћемо овом приликом да учинимо.

Било је некако на измаку прошле године, када смо на овом мјесту потакли питање о грађењу жељезне пруге уцињско-скопљанске. Приједлог наш примљен је у јевропској журналистици с мјешовитијем осјећајима. Неки, особито пријатељи наши, поздравили су га искренијем симпатијама; други опет махали су главом, не вјерујући да ће икада бити што од тога приједлога, који по њиховом мишљењу спада у царство фантазија. Тек толико се може рећи да је ови приједлог побудио општу пажњу свијех кругова, који се интересују за ствари на балканском полуострву, и те нас управо побуђује да се и опет на овај предмет повратимо.

Прије свега имамо двоје да примјетимо: прво, да ми у овом питању само *своје* назоре на сриједу износимо и да смо у савршеном незнању о том, како влада наша о овом предмету суди; друго, ми нијесмо ни први пут никога увјеравали, па ни сада нам ни на ум не пада да икоме доказујемо, да ћемо ми бити у стању да сами из својијех сила ову жељезничку пругу, ако би икад дошло до тога, саградимо. Ми врло добро познајемо своју снагу, а држимо пуно и на свој образ, те се празнијем разметањем не ћемо подсмјеху излагати.

Ми врло добро знамо, да Црна Гора још за дуго не може имати својијех унутрашњијех жељезница. Али из тога не излази никако, да она не може имати ни својијех, тако да речемо, спољашњијех жељезница, т. ј. да она не би могла макар само и једнијем окрајком бити увучена у велику свјетску жељезничку мрежу. Ако је само положај Црној Гори за то удесан, ако она има на својој периферији једно таково мјесто, које би било згодно положено за свјетски саобраћај, које би лежало на главнијем друмовима свјетскога промета, онда не знамо за што не би могла и Црна Гора, макар само с неколико километара, бити уплетена у спљет међународнијех жељезница.

Ми држимо, да смо у чланку од прошле године показали, да је наш Уцињ таково мјесто. Не ћемо овдје понављати што смо тамо већ рекли, само ћемо опет нагласити, да доиста *на балканском полуострву нема ниједне пруге жељезничке која би с мање трошка више користи донијела свјетском обрту*, а нарочито још кад се на ум узму политичке користи народа балканскијех и на по се народа српскога. Не одричемо важност ни прузи биоградско-цариградској, ни прузи биоградско-солунској, но ипак смијемо рећи да пруга уцињско-биоградска, уцињско-цариградска и уцињско-солунска има у себи много вишу цијену, има у себи нешто што ниједна од напријед именованијех пруга нема.

Пруга уцињско-скопљанска има своју високу цијену већ по самој трговачкој и народно-економској важности својој. Како се код Уциња јадранско море таман на половини свога тијела најдубље уваљује у западну страну балканскога полуострва, то је природно да је Уцињ примакнут најближе осталијем тачкама на периферији балканскога полуострва; с тога је Уцињ, међу осталијем, најближи с јадранскога мора и Солуну и Цариграду и Биограду, те по томе од уцињске пруге не може се замислити друга краћа, која би краћим путем саставила та мјеста с морем јадранскијем. А нема опет ни јевтиније, јер пруга жељезничка, која би ту свезу чинила, већином је израђена, или се бар има кроз кратко вријеме израдити, почем од Солуна до Скопља већ постоји жељезница, исто тако од Цариграда до Сарамбеја, а од Сарамбеја до Биограда, и од Скопља до Ниша има се по уговору склопљеном између Аустро-угарске и Србије израдити жељезница за три године. Остало би дакле да се догради комад од Сарамбеја до Скопља и од Скопља до Уциња, а то би била скоро једна права линија од Уциња до Цариграда, која би цијело балканско полуострво пресијецала на двије половине: сјеверну и јужну.

Ми смо већ у чланку од лањске године говорили о општим трговачким и народно-привредним користима, које би донијела пруга уцињско-скопљанска, кад би се код Скопља закачила за ову мрежу свјетскијех пруга. С тога не ћемо овдје понављати, што смо тамо већ рекли, али ћемо овдје да обратимо пажњу на нове неке околности, којих тамо нијесмо поменули.

Познато је да пруге жељезничке које ће ићи кроз Србију и Бугарску, конвергирају к Бечу, и у слијед тога центар народно-економне гравитације за те земље лежаће у срцу Аустро-Угарске. Природно излази из тога да ће те земље пасти у вишу или мању зависност од Аустро-Угарске, вишу или мању према јачој или слабијој моћи народно-економне превагe аустро-угарске. Ако се ова превага не суздржи и у одмјерене границе не стјера јачом каквом конкурентном снагом него што је може дати сама Србија или сама Бугарска, она ће постати апсолутна, неодољива. У том случају и једна и друга, а много више Србија него Бугарска, постале би савршено зависне од пијаце бечко-пештанске. Истина, Србија би имала да добије одушку на Солун, и с те стране могао би се појавити снажан конкуренат пијаци бечко-пештанској, но ваља на уму имати: да Солун није у српскијем рукама и да на комаду жељезнице, која води од Солуна до границе Србије није Србин господар.

Са свијем другчије стоји ствар, кад се на око узме жељезница скопљанско-уцињска. *Ту је на излазу те жељезнице у Уцињу Србин-Црногорац господар, и жељезничка пруга која би полазила из Биограда до Уциња полазила би из једног краја српске куће на други крај српске куће.* На поласку њеном био би Србин господар, а исто тако и на изласку њеном. Том жељезницом добила би и друга српска држава: Србија, свој излаз на море, *и то не на туђе море као у Солуну, него на своје рођено, на српско-црногорско море.* Ова жељезница саставила би својом гвозденом кариком двије државе српске: Црну Гору и Србију. Истина, карику би ову опет сачињавао један туђ комад, онај комад пруге који би се пружао од Скадра до Врање, но уз добру погодбу с Турском могло би се удесити да овај комад не буде на сметњи ни другим интересима Србије и Црне Горе, а већ трговачким и народно-привреднијем не може бити никако.

Остављамо сваком Србину да проучи и оцијени неизмјерне *свеколике* користи од ове жељезнице за *свеколике* интересе српскога народа, а ми ћемо

овдје да се зауставимо само код интереса трговачких и економњих.

Казали смо да Црна Гора и Србија као и све друге земље на балканском полуострву само онда могу процвјетати економно, ако се ту жељезничком и у опште комуникационом политиком отвори поље конкуренцији разних интерессната, а никако ако само један од њих добије искључиву народно-економну превагу. Напоменули смо да ће се аустро-угарска превага у неколико сузбити и ослабити отворенијем друмом на Солун, којим ће јој моћи поћи у сусрет на бојно поља и друга која индустрија, н. пр. инглешка. Но то није довољно. У ову конкуренцију ваља увући и индустрију талијанску, швајцарску и француску, а то се најбоље може постићи жељезницом уцињско-скопљанском, која би тој индустрији отворила срце балканскога полуострва и извела је ту на бојно поље с индустријом аустроугарском и инглешком. Што више конкурената на том пољу, што жешћи сукоб и бој међу њима, то све боље по интересе балканскијех земаља и народа, који, кад им већ није могуће да се заштите од поплаве туђе индустрије и да под заштитном системом створе и развију сами своју индустрију, ено бар ваља да иду за тијем, да што више користи за себе извуку из међународне конкуренције више разнијех индустрија, а не да их задави искључиви индустријски монопол *једне* државе.

У свему реченом држимо да смо показали и — доказали важност пруге уцињско-скопљанске за свеколике интересе народа балканскијех, и радујемо се што је и на самој српској народној скупштини у Биограду један од посланика тамошњијех представницима народа обратио пажњу на овај предмет. Но наша радост била би још виша, кад бисмо сазнали, да је наша влада, па и влада српска у Биограду, ово питање у расуђење узела, јер не сумњамо да би обје владе брзо дошле до убјеђења да високи и замашни интереси српскога народа категорично захтијевају да се ова замисао у дјело приведе, а иза тога сами патриотизам тијех влада не допушта нам посумњати да се не би од саме замисли приступило к дјелу.

Остављајући вашијем државницима и стручнијем људма да се размисле зрело о овом питању, ми ћемо и сами имати још доста повода да се на њ свратимо, јер има још довољно другијех страна и околности у овом питању, које најприје ваља добро освијетлити.

Из Петрограда.

Зликовци, који су радили на убиству покојног цара рускога и који су осуђени на смрт, нијесу од цара помиловани, те су сви осим Хелфманове која је бређа те се њено вјешање морало одложити, у петак 3 ов. м. објешени.

Нарочити дописник „Пресе“ описује телеграмом тај потоњи акат овим начином: „Данас 3. ов. м. повјешани су сви зликовци. На црном постољу стојала су вјешала црном бојом премазана; три хвата дугачка греда пружала се преко двије праве у земљу кобођене греде, а на њој је стојало шест претенова гвозденијех за шест зликоваца, но конопи су били провучени само кроз пет претенова, а један је претен остао празан који ће чекати на Хелфманову док се породи. Џелат обучен у сељачко одијело, најприје је обидовао јесу ли конопи доста јаки. Кад се о том увјерио, онда је позвао своје помоћнике да учине нужне припреме; ови принесу покретне скале испод вјешала. Иза свакијех вјешала стојала је справна за сваког по једна мртвачка скриња и у њој одијело објешењачко. Цијело престрано поље, гдје су стојала вјешала, било је окружено војничкијем ланцима, иза којих је стојао многобројни народ.

Грозно је било видјети, кад су стигли зликовци на кочијама за то одређенијем. Напријед су јахали официри, за њима козаци с усађенијем копљем, а иза њих објешењачка кола црно намазана, отворена с по два сједала за зликовце, који су леђма били окренути к коњма. На првијем колима били су Русаков и Жељабов. Русаков изгледаше ванредно промијењен, скоро да се не може познати, блијед као крпа, лица упала, погледа смућена. Жељабов се није ништа промијенио, само је мало изгубио крви у лицу. Џелатови помоћници обојицу одријеше са сједала и поведу их на постоље од вјешала, гдје их оставе. У то стигну и друга кола. На њима су били Перовска у сриједи, Михаилов с десне, Кибалчић с лијеве стране. Михаилов више се клати но што иде, у лицу је са свијем промијењен. И Кибалчић изгледаше врло блијед, али се иначе слабо промијенио. Перовска баш нимало. На једноме штицама ограђеном мјесту пред вјешалима стоје главни прокурор Плеве, полицмајстор Баранов, генерали, официри, извјестиоци новина разнијех, штапски љекар Баталин, и још неколико помоћнијех љекара. Жељабов и Кибалчић покушавали су да промотре свјетину, но ипак им се поглед сваки час враћао на конопе који висијаху с вјешала. Отпоче се читати пресуда; сви скину капе и шубе с главе; џелат скине зликовцима њихова покривала с главе. Кад се пресуда прочитала, пет духовника приступи сваки к својем зликовцу, да им удијеле опроштај и благослов цркве. Зликовци се за неколико мољаху Богу усрдно, пољубе крст и свакога својега духовника у руку и поздраве се срдачно у име вјечног опроштаја међу собом. Сувише Жељабов збораше дуго нешто са својијем духовником. По што се то сврши, духовници одступе и бубањ забубња те не престаде док год се вјешање не доврши.

Најприје се Кибалчићу навуче црна врећа преко главе и руке му се свезаше, за тијем Михаилову, па онда Перовској, иза ње Жељабову и најпослије Русакову; Кибалчића поведу преко три степена на врх од скале испод вјешала, џелат отисне испода њ скалу и — правда се навршила. Тако је и са осталијема учињено, само се код Михаилова два пута прекинуо конопи.

Око 9 ура 13 минута вјешање је почето, а око 9 ура 30 минута свршило. Тијела су им остала на вјешалима, докле није наступила смрт коју су присутни љекари констатовали. Онда су с вјешала скинута и у справне скриње положена те ће се негдје на непознато мјесто поковати.“

Политички преглед.

Грчко питање још ће за дуго запремати једно од главнијих мјеста у политичкијем новостима, јер и ако је већином ријешено за зеленијем столом, није још ни из далека ријешено у самој ствари. Сада се зна шта су управо Грци одговорили на потоњу понуду. У својој одговорној ноти од 1. ов. м. Кумундурос даје на знање великијем силама да прима граничну линију која се предлаже и да ће се пожурити да посједне уступљене Грчкој дијелове земљишта, али у исто доба оставља на расуђење великијем силама, како има још и другијех Јелина преко тијех граница, којих судбина нема се никако сматрати као већ ријешена овијем граничнијем питањем. То ће рећи другијем ријечма: грчка влада не сматра да је рјешењем ове граничне размирице ријешено и само грчко питање и да Грчка у име тога нема више шта тражити од Турске. На против грчка влада хоће себи да остави отворена врата и за даље тражбине овијех дијелова Турске у којима још живе прави или макар и уображени Грци.

Што се тиче те тражбине грчке, која нема за сад никакве практичне приједности, њу ће дипломација одбити на лаку страну и издати Грцима какву год академичну упутницу на будућност.

Но много је тежа друга једна практична тражбина, коју Грци стављају, наиме: да им се да увјерење да ће Турци у истину а не само на карти предати им уступљено земљиште. Како има да изгледа ово „увјерење“ које Грци од Јевропе траже, о томе сада разбија главу дипломација. Просто увјерење ријечма не вриједи много, јер на то се Турци, као што је познато, не обзиру много. А опет друго какво „увјерење“ не иде у рачун великијем силама. Било је приједлога, да најприје једна од великијех сила узме уступљено земљиште па онда да га преда Грцима, али ниједна велика сила не ће у то да загризе. И тако не ће остати ништа друго него да Грци сами са војском својом пођу у Епир и Тесалију, а како смо видјели да је Турска у тијем крајевима подоста војске своје накрцала, то се једва замислити даје да ће без крви пустити Грке да ту уљегу.

* * *

О мисији грофа **Шувалова** у Бечу много се и свакојако говори. Међу осталијем доноси и „Келн. Цтг.“ нека открића у том од свога дописника из Пеште, који каже да је више пута разговарао с овим руским државником и да га је овај овластио да може Шуваловљева изјањења на јавност изнијети. Тај дописник каже, да је Шувалов у своме саобраћају са високијем личностима сваку прилику на то употребио, да нагласи, како „односно појединијех источнијех питања нема ниједнога, у којем би било какве разлике у мишљењу између Русије и Аустро-Угарске. Нарочито је злонамјерна измишљотина руских противника, кад неки листови хоће да потврде, да је руска влада икад помишљала на то, да оспори Аустро-Угарској коначни посјед Босне и Херцеговине. На против, погодба између порте и Аустро-Угарске о прикључењу речнијех провинција к Аустро-Угарској била би у свако доба с одобрењем примљена не само од Русије него и од свијех сила потписница берлинскога уговора, и то присједињење сматрало би се посвуд као нужна и наравна посљедица берлинскога уговора. Даље изјави граф:

„Не мање је наљерна измишљотина, кад неки тврде, да се Србија с руске стране обадрава на отпор Аустро-Угарској. Руска влада сматра кнежевину Србију као земљу која спада под обухват моћи аустро-угарске, и сваки искрен пријатељ Србије само јој може савјетовати то, да се што „тјешње“ к Аустро-Угарској прикључи и да не приклања ухо сиренскијем гласовима Инглешке, јер ова је далеко а Аустро-Угарска је близу. Исто је тако скроз измишљено, као да Русија ради на сједињењу Бугарске с Источном Румелијом за пркос Аустро-Угарској. Руска влада истина мисли, да ће се ово сједињење као нужна посљедица берлинскога уговора уз пристанак порте и другијех сила само од себе извести; али би било глупо о Русији мислити да ће она за љубав убрзања ове работе другога реда хтјети помутити своје добре односе к Аустро-Угарској. Ја вам сад кажем поново, рече на пошљетку граф Шувалов, ми не ћемо ни у Босни ни у Херцеговини, ни у Србији ни у Маћедонији стављати Аустро-Угарској сметње на пут, јер те земље спадају под обим њене моћи и Русија нема никаквога интереса да је ту напада.“

Ми просто региструјемо ове вијести, но не можемо се уздржати а да не речемо, да нам се у многом чине невјероватне. Бечка „Преса“ доносећи и сама овај извјештај њемачкога листа о мисији грофа Шувалова, додаје од своје стране при крају ово: „Кад би то тако било, ми онда не разумијемо, зашто се Аустрија управо даје гурати те не узме са свијем Босну и коначно не уреди тамошње односе. Свакако наименовање Игњатијева не слаже се с овом пјесмом о мисији грофа Шувалова.“

* * *

Листак „Гласа Црногорца“.

ЂАЧКА КОРАЧНИЦА.

(Посвећена праху Бранкову)

Хајмо, браћо, лаким кроком,
Пуним срцем, бистрим оком:
Ко „заклетве ове свете
Заборавит никда нете“! —
Напр'је, браћо, хајмо!
Руку руци дајмо! —
Заборав сами
До сад у нами
Гасио је искру жара,
Која за род жртве ствара

* * *

Поврх праха неумрла
Његовога духа врла
Дужности не свете зову,
Да пјевамо пјесму нову:
Напр'је, браћо, хајмо! —
Руку руци дајмо!
Спомен на дике, —
Рода вренике, —
Нек ни зорна срца грије,
Нек ни душом небу вије!

* * *

Њега нема; — но растанка
У сузици без престанка
С' нама живи, и живљеће
Докле брацког ђака тече;
Само напр'је хајмо!
Руку руци дајмо! —
Повојних свете
Ко аманете
Саживљује, да оствари
Пред душом им св'јеће пали.

* * *

По пољана, по долина, —
По сјенци развалина
Старе славе, старе среће:
Удри, нек се коло креће!
Удри, напр'је хајмо!
Руку руци дајмо! —
Колом се буди,
Свијесте људи
Док начела света стигну
Да напули понос дигну.

* * *

Ст'јене љуте, гола брда,
Пусте равни, — врлет тврда
И све празно горе и доље
На вријеме чека боље. —
Најпр'је, браћо, хајмо!
Руку руци дајмо! —
За свашто боље
Хоће се воље,
Постојанства, жива пада:
Хоће скола, хоће рада.

* * *

Рад је извор сваког блага:
Крјепост душе, — њена снага;
Срество само у истини,
Што човјека чојком чини. —
На рад, напр'је хајмо!
Руку руци дајмо!—
Радом се гради,
Радом се сади, —
Изгуби се радом траже
И народу свом помаже.

* * *

Род ни и још у трулежу,
У глупости у метежу:
Њему треба наше зраке,
Да се дигне под облаке. —
Напр'је за род хајмо!
Руку руци дајмо! —
Окозе круте
И ране љуте
Нека мушки ра рскида,
Нека брацка слога вида! —

* * *

Навише се тешко пети, —
Ал' гле! овај Боже свети:
Ко се духом Њему диже
Он му пружа руку ближе.
Напр'је, браћо, хајмо!
Руку руци дајмо! —
Усклика скоком,
Полета оком,
Вољом срца, жељом душе
Напр'је! — чека чезну тмуше!..

* * *

А с' висина плавог неба
Шта нам младим и још треба
До погледа слатког миље,
Те га на нас Бранко шиље! —
Напр'је, браћо, хајмо!
Руку руци дајмо! —
Вјера и нади,
Љубав и ради —
Над свијетом чојка дижу
И у сјајне зв'језде нижу; —

* * *

Зато напр'је, браћо мила! —
У напретку људство живи;
На вршку је среће сила:
Благо томе, ко је први! —
Напр'је, браћо, хајмо!
Руку руци дајмо! —
Под руком чилом,
Под мушким билом
Прска ланац, пучу споне:
Громова се силе ломе.

Котор, 1881. ?.......Ћ.

ЕТНОГРАФИЈА СТАРЕ СРБИЈЕ

(по инглешкој званичној »плавој књизи«).

Између многих важних и занимљивих докумената које су најновије инглешке »плаве књиге« почетком ове год. на јавност изнијеле, налазимо у свесци 15. од г. 1880 под насловом »Турска«, значајну свједоџбу — депешу и таблицу (статистичку) — г. Сент-Џана британског конзула у Призрену о етнографији Старе Србије. Доносећи саму ствар овако у преводу, ми не мислимо и не надамо се да је и са ваљаним икако лаконичким извјештајем г. Сент-Џана — а још мање скептичким коментаром племенитог лорда Фицмауриса — казата посљедња ријеч у корист српских права на Стару Србију и Маћедонију; али их препоручујемо нашем свијету као врле драгоцјене, јер непристрасне и компетентне, протесте противу радова оних модерних и чувених географа и етнографа јевропских (о политичарима и новинарима и да не говоримо) који од постојбине српских Немањића направише »сјевероисточну Арбанију«, а од земаља и градова Краљевића Марка »југозападну Бугарску«!!! Сами пак горепоменути документи гласе:

Бр. 75.

(Лорд Фицмаурис лорду Гранвилу)

Цариград, Бујукдере 22. Јула 1880.

Милорде

Ја сам ту недавно имао прилику прочитати извјештај г. конзула Сент-Џана од 5. прошлог мјесеца, *) односно становништва Сјевероисточне Арбаније. У овом извјештају г. Сент-Џан вели: Да је свјетска заблуда и производ »јевропских новинара« она етнографија, по којој је предио између Призрена и Пећи с једне а нове границе Србије с друге источне стране арнаутски, кад је он у самој ствари дио Старе Србије, да је ту већина становника српског поријекла и говора; да она не дијели и не мисли да дијели никакве народно-арбанске аспирације, по што их је не мала сразмјерица потомак »апостата« (отпадника), који су за љубав свог имања ислам примили, но који би зар са истом бравном, и под истим околностима, противно поступили.

У мојој депеши од 26. Маја ове године ја сам обратио пажњу вашег лордства на факт да се у косовском предјелу између Митровице и Приштине находи велики број православних Срба — остатак популације, која је прије оне велике сеобе при крају седамнестог вијека, захватала цијелу земљу. Ала г. Сент-Џан иде у свом извјештају много даље. Он управо тражи за Србе, а против Арнаута, већи дио не само Косова-поља него и Метохију и сво земљиште до ријека Бистрице и Дрима а округа Љуме, рачунајући ту и Пећ и Призрен ако не и Ђаково. Наравно, ја се морам у-за-

*) Види извјештај под бр. 77.

Францези су већ сву војску, одређену за кажњење Крумира, пребацили на африканску обалу, и у понедјељник 6 ов. м. имали су отпочет свој поход против Туниса. Бег тунишки протестовао је против тога корака францеског и изјавио да ће пријелаз францеске војске преко његове границе сматрати као објаву рата. При свем том што је францески консуо Рустан увјеравао бега тунишког, да Францеска не мисли на освојење Туниса, бег ипак много зазире и спрема се са својом војском, која има 20.000 редовнијех и 10000 нередовнијех, да дочека Францезе. Уз то бегу су обећала своју помоћ многа независна племена, а он се још нада да ће моћи узбунити и Алжир. Премда су Францези кренули велик број војске, ипак у самој Францеској многи зебу од ове експедиције бојећи се злу свакојем. Већ при самој мобилизацији војске показало се да има много недостатака у њеној организацији, јер мобилизација није изведена онако брзо и потпуно као што се очекивало. У опште овај поход на Тунис сматра се као главна проба, по којој ће се моћи видјети шта вриједи нова организација францеске војске, нарочито с погледом на рат с Њемачком, који се на уму има.

* * *

Народна скупштина у **Србији** закључила је своје сједнице на Цвијети. Прије тога закључила је једногласно, да се има предузети измјена у уставу, да се заведе биљеговина и пореза на дућане, изабрала је одбор од пет чланова који ће строго прегледати све издатке од г. 1876 па до наименовања ове владе, закључила је с Белгијом уговор за издавање злочинаца простих, донијела је закон за нову мрежу саобраћајну у Србији и усвојила је владин приједлог за уништење принудног зајма и реквизиција које ће се отплаћивати у три квартална рока почињући од 1. Јула и са јужнијех крајева који су највише страдали од рата.

Министар финанције Чеда Мијатовић обољео је и поћи ће у Италију да опорави здравље. За министра иностраних дјела, које је мјесто празно, биће именован Ђока Павловић или Богичевић.

За пуковника Хорватовића говори се да не ће поћи за посланика у Петроград него у Берлин.

У одбор онај, који ће имати да прегледа рачуне владе Ристићеве, изабрани су: Ракић, Антула, Жујић, Крупежевић и Милановић.

С јужне границе Србије јавља се, да су 31. Марта Арнаути опет упали у Србију, убили четир човјека и опљачкали неколике куће. Народ је на тијем странама узнемирен. Влада је послала нешто војске, да се појачају тамошње страже.

Дописи.

Ш НИКШИЋ, 2. Априла. — Наш драги Господар Књаз Никола и овом је приликом нас обрадовао својијем доласком. Господар није пошао свечано, но нам дође као што долази с пута добар старјешина својој кући и дивној задрузи домаћој. Но ми смо ипак прочули за тај мили долазак, и свога милог Господара 40 коњаника с управитељем града у Сливље срели. Само Господар није нам допустио обичне церемоније чинити, а будући нас обично Богу хвала здрав и расположен свакоме је руку допуштао и питао за здравље и др. У мјесту је стигао 23. пр. м. у вече. У пратњи је г. В. Петар Вукотић с не много дружине.

Сјутрадан је Господар прегледао своју нову шталу и фабрику сира. Па се и то чуло да Господар намјерава овдје и пољодјелску школу установити.

На благовијести Њ. Височанство Књаз, изволио је из цркве нарочиту посјету учинити нашој вароши, и да би се лично увјерио о нашем трговачком стању, скоро у сваки дућан улегао је, разгледао и распитивао: о занатима, јеснафима, трговини и промету, и за најмање ситнице; чега су пошљедице за нас врло корисне. Но још нешто.

Господар земље бринући се о свестраном напретку и благу својега народа, изјавио је своју добру вољу и господарску наклоност за развитак трговинске струке. У име тога, 27. пр. м. изволио је дозвати 7 овд. отмјенијих трговаца у вече на сијело и договор, и с њима 3 уре о трговини разговарао. Ту се изразио да ће он као Господар особиту своју пажњу на унапређење трговине обратити. Наше трговачко друштво томе се радује и са највећим надом и оданошћу благосиља свог Господара, обећавајући се на сваку готовост и услугу.

Такође је Господар и по пољима шетао и гледао како јунаци црногорски земљу превраћу, па је и сам по негдје по једну бразду окренуо. А сердар Саво Јовићевић вјешто је неколике бразде плугом окренуо. Господар се вратио за Цетиње 1. ов. м. благосиљајући нас и наша поља, а ми њега и његов дом.

Прошли мјесец бјеше нам доста ладан и промјењив, а тако нам и Април наступи и снијега по планинама донесе, ал' се истом клима често мијења и људи раде.

Браћи Подгоричанима и Баранима честитамо нове читаонице. Било им сретно.

Домаће вијести.

Цетиње. 12. Априла.

— Страсну недјељу проведосмо и ове године у строгом посту и топлијем молитвама. Као сваке године тако је и ове наш свијетли двор а нарочито узвишени Владалац наш лијепим хришћанским примјером претходно своме народу не пропуштајући ниједнога дана а да посјетом цркве не ода дуг своме побожном осјећању. И народ је у великом броју учествовао у службама црквенијем.

— У прошли понедјељник пошли су одавде у Котор г. В. Божо Петровић и г. Нико Матановић, да поздраве аустро-угарског наследника пријестола, који у уторник стиже под Котор са свога пута на исток.

— У сриједу пошао је с Цетиња у Дубровник г. Пасек, вицеконсуо руски.

— Прошлом диљеницем, у сриједу 8. ов. м., послао је овд. централни одбор за пострадале Баране мјестном одбору барском: 20 франака у злату, 20 ф. а. вр. у картама и 2 двије мађарије, свега 40 фиор. 80 новч.

— Од почетка овога мјесеца имамо овдје непрестано вријеме промјенљиво, понајвише јужно и с жидашном кишом скопчано.

Књижевне вијести.

Прошле недјеље стигле су нам на приказ ове књиге:

Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Na svijet izdaje jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, obrađuje Gj. Daničić. Dio I. Svezak 2. Besjeda — ogd. U Zagrebu 1881. U knjižarnici Lavoslava Hartmana na prodaju. Tisak dioničke tiskare. — Монументално дјело, које је кадар израдити само човјек од онаке необичне учености и вриједноће као што је наш Ђуро Даничић. —

Mladi dani Veljkovi. Na svijet izdao Gavril Manojlović. U Zagrebu. Tiskara „Narodnih Novina“. 1881. — Ово је једна крупна књига од 672 стране пуна разноврснијех пјесама. Колико смо могли прегледајући је у први мах спазити, биће у овој књизи не само стихова него и правога пјесништва. —

Испод земље или Моја тамновања, написао Мита Ценић. Цијена 1 динар. Београд. Штампарија задруге штампарских радника. 1881 —

Шематизам православно-восточне (зар „восточне“, не источне? У.) епархије далматинске године 1881. У Задру. Печатња Ивана Водицке.

Телеграми „Гл. Црногорца“.

ЛОНДОН, 7. Априла. — Биконсфилд умр'о јутрос.

РИМ, 7. Априла. — Министарство Кајролијево повукло натраг своју оставку. Комора сазвана за идућу недјељу.

ЦАРИГРАД, 7. Априла. — Највиши кругови отомански ишту да бега тунишког замијени Хајредин паша. Заступници странијех сила овлашћени су да преговарају с портом како би се убрзала предаја земљишта Грчкој.

АТИНА, 7. Априла. — Заступници странијех сила одговарајући на потоњу ноту грчку изјавише да сматрају ноту као формални пристанак с грчке стране и обећавају своје добре услуге око тражбина народа у Епиру.

АТИНА, 8. Априла. — Данас је Кумундуросу предана заједничка нота у којој велике силе са задовољством узимају на знање одговор грчке владе и изјављују да ће дати упутства својијем заступницима у Цариграду да се споразумију с портом како ће се тачно предати Грчкој уступљено земљиште, да би га она могла што прије заузета.

ЦАРИГРАД, 8. Априла. — Вијест о могућој замјени бега тунишког Хајредин-пашом произвела је у Тунису велику узбуну. Поговара се да је Мустафа поднио оставку и да је већ своје благо сремио у Малту.

БУКУРЕШТ, 8. Априла. — Краљ је дао налог Димитру Братијану да састави нови кабинет. Амо је стигло наручeнијех 120 круповнијех топова. Министрима је повишена годишња плата од 18000 на 30000 франака.

ЦАРИГРАД, 9. Априла. — Заступници су предали порти ноту заједничку, којом јој објашњују нову границу.

АТИНА, 9. Априла. — Заступници спремају нову заједничку ноту, у којој ће тражити од владе грчке да се изјасни отворено без резерве и примјетаба: да ли прима нову границу.

Припослано*)

МОСТАР, 3. Марта. — Непознати дописник многог уваженог листа «Гласа Црногорца», нека не мисли прочитав овај чланак, да је рети ради њега (г. дописника) писан, да би се тобож од његовијех напада одбранило оно, нашто је он нападао. Не, поштовани г. дописник то не заслужује; — него нека сваки поштовани читалац увиди из овога, ко је «патриот», ко ли «шпијон», каквим ли се још изразима не служи поштовани г. дописник.

Сад да се пријеђе на описивање овога, што је г. поштованом дописнику било у намјери, да изнесе поштованим читаоцима овако, како су га они прочитали. — Ствар је у овоме.

25. Јануара ове године хтјели су честити мостарски грађани држати састанак општински. Прије — у очи тог дана позвала је полиција најприје Ату Шотрића и Јевту Бјелобрка, да им саопшти, да се скупштина не може држати, што неће доћи један од владиних повјереника, која ће ту бити присутан. На питање котарског поглавара, да ли полицијски чиновник да присуствује, — поменута двојица одговорила су, да они у име народа не пристају да полицијски изасланик присуствује на скупштини. На ту њихову изјаву полицијски чиновник наложи им, да се они на тај свој непристанак потпишу, што не само они, него и сви чланови општине учине. На дан, кад ће се држати скупштина искупи се, по обичају, народ у општинску дворану, пред којом су била неколика жандарма. Кад су се сви искупили, предсједник устане са свога мјеста отпочевши збор овим ријечма:

«Браћо! Као што знате, ми смо имали

*) За садржај под овом рубриком уредништво не одговара.

држата од сваке критике оваквих тврдња г. Сент Џана, прво што лично имам велики респект према његовом мњењу, а послије што он располаже мјестним познавањем тијех дијелова јевропске Турске, које мени не достаје. Међу тим, ја ћу бити тако слободан да обратим пажњу вашега лордства на факт, да је горња оцјена г. Сент-Џана — у колико сам могао извести — скоро искључиво његова; јер све мапе, које до сад видјех, представљају оне крајеве као арнаутске, а не српске — вазда изузев Косово-поље. Истина, ово су исти предјели при крају седамнаестог вијека били поглавито од Срба насељени, а сачињавали су пређе саставни дио старе српске царевине — премда је г. Џан наклоњен мишљењу, да су тамошњи старосједиоци били Арнаути, које су Срби у много ранијем историјском добу потисли. Тако исто врло је вјероватно, да су садањи становници у велико произишли из мјешавине арбанашких освајача са покореним словенским елементом, и да су многи представници овог пошљедњег прешли послије у ислам да одрже своје тековине. Најзад, и то је чак могуће да би ови људи и у будуће пред подобном алтернативом подобно поступили и старој се вјери вратили, али ја сумњам у препоруку аргумената, који би се на оваким претпоставкама оснивали; јер се они, као што сам у депеши од 18. ов. м. навео, у практици варљиви показују, а свакако су противни начелу вјерозаконске равноправности. Они Бошњаци и. пр. који у вријеме турске навале, више марише за своја имања но за своју вјеру, чувени су данас са чврстоће и вјерности прописима корана. Велики факт који чини ми се претеже све друге, тај је, што је велика маса тамошњег становништва неспорно мусломанска. Какво му драго било њихово поријекло као и нека би већина говорила радије славо-српским но арнаутским дијалектом — премда сам чуо да се и ово јако спори — па нека би најпосле је стајало и то, да се они људи у многоме разликују од планинских Арбанаса — а ово ми је потпуно признао и сам г. Хрстофорадис (види моју депешу од 17. ов м.) — опет они немају никакву материјалну ни моралну везу са српским живљем око себе и право или не право, тек се сматрају за Арнауте. За политичке цијељи врло мало мари, да ли ови то чине из религијозног фанатизма или какве друге побуде, као да ли по историји имају право или не.*) Рећи, да ови Арнаути треба да знају да нијесу Арнаути значи употребити познати аргуменат Грка у Македонији — те тражити од такозваних бугарофонских Грка да разумију да они нијесу Бугари. — Становништво арбанских планина савршено је зависно, за свој опстанак, од околних равница у којима се налазе њихове пошаше и пазари, па би било врло опасно овако примијенити аргументе, који би се у скоро показали на политичкој одвојености првих од других и која би значили за Арбанасе губитак једино плодних и богатих им земаља. Овакав корак повукао би за собом непредвиђене сукобе, и мени се лично чини, да се цијела стварност и истинитост садањег арбанског покрета и састоји у страху од промјена овог реда. Да би боље објаснио што хоћу са овим да кажем, позивам се на депешу г. Села од 25. пр. м. односно јужне Арбаније, премда се ограђујем противу нарочите примјене пројекта који је тамо изложен.

*) На сваки начин за политичке цијељи „мари врло мало“ да ли су то поријеклом Срби или не; ја имам примјера гдје су на прилику Англо-Саксонци америчких савезних држава сматрали, и сматрају па и славе своје не уједињење него одвојење од матере — постојбине као своје народно ослобођење (а такав је но неуспјешни покушај чињен од Јужака истих држава према Унији); али мари врло много за научно етнографске цијељи — за на пр. Г. Киперта и његове — етнографске мапе на које се и пошт. Лорд позива. Г. Сент-Џан као надлежан свједок свједочи оно што би ми јако знали да је становништво Старе Србије по језику и крви српско и то је све што нама треба — свакако то је све што треба г. Киперту; а коме ће та земља политично припасти, то је друга ствар и то не треба мијешати. Пр.

Што се тиче оног факта који помиње г. Ст. Џан, на име: да словенско становништво у тим крајевима а од части и у сјеверној Македонији, није бугарско, већ славо-српско имам да примјетим да то тврди и руски историк г. М. Мајков, писац историје Срба и Бугара, а за тим један низ писама, о том предмету, која су изашла у «Новом Времену» прије неке године.

Јесам

Едмонд Фицморис.

Бр. 67.

Конзул Сент-Џан лорду Гранвилу

Призрен 5. Јуна 1880 год.

Милорде

Једна свјетска заблуда „(a popular fallacy)“ привидно влада односно народности становништва овог краја јевропске Турске, коју зову «Сјевероисточном Арбанијом» но који у самој ствари сачињава дио Старе Србије, и који у слијед тога, као и осим своје блискости са правом Арбанијом, има мало или нимало свезе с њоме. Права Арбанија почиње од Љуме двадесет (наших) миља од Призрена и простире се преко једног ланца планина до обала јадранског мора.

Читајући јевропске новинаре рекло би човјек да кроз цијелу ову земљу вије какав народан дух; да ту влада солидарност у мислима и жељама према взајемној и општој ствари; као и да би повреда ма ког дијела земљишта нашла на сложан жесток отпор становништва без разлике вјере и племена. Ово, до некле можда је случај у окрузима око Скадра, гдје је католичка живаљ у великој већини, а није патио много од убитачног дјејства турске рђаве управе; али у овом крају становништво може се рећи да је много мјешовито, по што се састоји и из мусломана и из православних и из католика. Од првих (мусломана) неколицина породица можда је поријеклом од предака им освајача прије четири стотине година који ову земљу на сабљи добише: а тако исто неки број могао се и доцније доселити, али већина су потомци апостата (отпадника) православне и католичке цркве. Многи од њих само су номинално примили ислам — да би сачували своја добра под турском владом — јер је тај услов неопходно нуждан био — али опет као што навијестих, у много случајева, и то ма да су они узели турска имена и редовно посјећују џамије, у самој ствари припадају црквама својих предака! У осталом овдје се чују три говора: турски, арнаутски и српски. Пошљедњи (српски) је владајући. Турски мало ко да зна, а арнаутским нарјечјем служе се само (опћу) племена што живе у планинама западно од Призрена. Очевидно, дакле, ту мора бити разноврсности у мислима и жељама. Да је турска управа до сада кадра била да подигне опште благостање, вјероватно је, да би се разне народности слиле у једну мисао задахнуту здравим духом патриотизма, али вијекови угњетавања, произвели су, наравно, противан резултат. Хришћани слабо маре са које ће стране навала доћи — само да се једном крај учини овој љутој тиранији. Па и велики дио самих мусломана као да ће да дијели овај поглед хришћанских им суседа, по што и они (мусломани) почињу осјећати пошљедице исте и тешке злоуправе.

Јесам

К. Сент-Џан.

Бр. 73.

Лорд Е. Фицморис лорду Гранвилу.

Бујукдере (Цариград) 22. Јула 1880.

Милорде, Имам част положити под */. један примјерак статистичних таблица о становништву сјевероисточне Арбаније *) које је добавио и послао ми конзул Њ. Величанства у Призрену.

Јесам

Едмонд Фицморис.

*) Читај Старе Србије Пр.

Превео **И. С. Јовић**

и под турском влашћу права, да сами своје послове, одношо општине и школе, расправљамо. Но садашња је влада наредила једног свог изасланика, који је сад овдје — да буде присутан, — чиме нам се оно вајкадашње право нарушава. За то сам ја био побуђен да упутим ово питање на поштовани збор, да ли он престаје, да му владин повјереник на сједници присуствује.« — То су биле од прилике ријечи г. пресједника. — На то чланови општински повичу да не трпе владиног повјереника, и да им се влада мијеша у њихове општинске послове; па пошто је била апсолутна немогућност држања скупштине, — то су се чланови њезини разишли својим кућама.

Ето, поштовани читаоче, у чему је ствар. Не стоји оно да је Бјелобрк онако кратко говорио, као што је безимени писац оних редова преставио. Сваки, који је поле мало боље проучио овај чланак, могао је увидјети, да у њему има контрадикције. Примјера ради ја ћу навести оне несугласности пишчеве, коме је намјера да учини добру разлику између »шпијона« и »патриота«

Ево те несугласности.

У другом ступцу дописовом (при врху у 8-ом реду), његов писац описује Агу Шотрића и Јевту Бјелобрка овако:

»Да би ови људи повукли за собом народ и друге чланове у општини, одмах су у почетку показали се као ватрени борци за народна права. Ал у исто вријеме, нијесу били у непријатељству с Вуковићем него су му сваки час одлазили сами, а и Вуковић их призивао. Народ видећи из новина, како г. пресједник Бјелобрк брани светињу народну, приклањао му се, премда су уважавнији људи јасно видјели куд он иде. Јадни прости народ није могао видјети какву мрежу плете његов пресједник с мјесном власти, само да доспије до својијех уских цијељи. А знате што ми каза један чиновник за Јефта, кад му ја рекох да је Бјелобрк велики »патриот.« Ево шта: »Све оно што је Бјелобрк урадио у почетку за народ, ако је и још што урадио, то је чинио само да се боље утврди код народа. А с друге стране приморан је био онако радити, јер је велик уплив имао неки учитељ Љ. на општинаре, као што се о својим друговима изражава Бјелобрк сваки час. Дакле јасно је!«

Да расмотримо колико има истине у овоме ставу.

У првим редовима овога цитата (навода), казује нам писац да су двојица, то јест Бјелобрк и Шотрић били ватрени борци за народна права, причајући нам у исто вријеме да су били у пријатељству са Вуковићем. . . . Каква несугласност! Бити у исто вријеме ватрен борац за народна права и пријатељ ономе, који му их на сваком кораку гази, ја не могу бити довољно паметан да то разумијем! . . Даље писац наводи како народ видећи из новина, како пресједник брани светињу народну, он (народ) му се приклањао. Још већи несклад! Ја бих молио г. писца да ми каже које су то новине, које је народ читао и видио у њима, да су Бјелобрк и Шотрић ватрено бранили народна права, — мислим да ми г. писац, неће и неможе одговорити да је то: „Narodni List“ или „Bosansko-Hercegovačke Novine“, или „Срп. Народ“; — него ће ми, мислим, казати да је то: »Српски Лист« или »Глас Црногорца« и т. д. Па ако би ми оно посљедње казао, може бити поштовани г. писац натовијестиће ми да су поменути листови говорили добро из незнања о поменутим личностима, па је мисао узела противан правац дејством г. пишчевог дописа. Занета поштовани г. пишче, ако би ми у томе смислу одговорили, ја бих вам на то рекао, да у томе има онолико истине, колико у даљим редовима онога навода у овоме чланку. У даљим редовима онога навода каже се како је Бјелобрк био веше приморан трудбом неког учитеља Љ. који је подјејствовао више пута на општинаре; те је тим и учинио да Бјелобрк онако ради како ће бити најбоље. Прави несклад! Како се то, поштовани читаоче, слаже са оним што је у првим редовима овога дописа наведено, да су Мостарци сејесни својијех права, која ватрено бране! а овамо их једна личност на то упућује. Дакле из тога излази да дописник у првим редовима хвали честите Мостарце, а у посљедњим (редовима) их понижава дотле, да они не би могли бранити народна права без једне личности Љ. Жалосно!

Многима од поштованих читалаца паште у очи ријеч »правилник« и некако се г. писац све с њу спотиче. . . . Истина, ова је ријеч сама по себи јасна, али ће ипак боље бити ради читалаца, да се она протумачи. Ријеч »правилник« јесте замишљени преставник једнога, како ћу да речем, »закона«, по коме се морају управљати како општинари тако и учитељи. Он управо одржава добре односе, а и ред учитеља наспрам општинара. Једна мала измјена тога »правилника« није најбоље годила једноме учитељу који расрдивши се назва један пут многе или већину чланова општинских непристојном ријечи: »Глупаци.« Па и на такве »елегантне« изразе, неки је хтио да се одрже у хладнокрвности; али извјесне личности одмах предложише, да се уклони из писарнице општинске што би и учињено.

Упутимо се даље.

Поштовани г. писац наводи даље ово: „Сад је тек настало вријеме, да Бјелобрк ради како он хоће и како се то од њега изискује, јер више народне скупштине бити не може, бар не такове, која би имала свргнути Шотрића и Бјелобрка« и т. д. Како се то, поштовани читаоче, слаже са оним што г. писац говори да су прије на ономе скупу викали његови чланови, да не трпе онијех људу иза којијех се леђа крије начелник полиције; а сад и даље остају ови људи, да и даље заузимају оно угледно мјесто на скупштини?! Шта више много ми је за чудо, како је могао г. дописник казати нам да неможе бити таке скупштине, која би могла свргнути Бјелобрка и Шотрића са њихових мјеста. Зар нијесу, поштовани г. дописниче, нећ они, или бар огромна већина оних чланова на свакој скупштини, који су (чланови) били и на оној скупштини од 25 Јануара, која је шћела свргнути Бјелобрка и Шотрића? Врло вам је неоснована зебња. . . .

Поштовани читаоци! У корист правде и истине, ја сам рад у свако доба, да изнијем на видик не кријући се ни за кога. Може бити да ће који од поштованих читалаца помислити, да је овђе намјерно остављена празнина, то јест није насве у ономе чланку одговорено. И ја признајем. Али имам врло великијех разлога, што нећу на све оно, а и на друго, што г. дописник буде у напоред написао, — нећу, велим, одговорити дотле док г. дописник изађе са својим именом, да би се боље познали. Стога не треба никакав пријатељ кога се оно тиче, да удостоји безименог дописника својим одговором, док се год именом својим не појави. У сличном случају и од мене ће бити удостојен одговором.

Шпиро У. Шотрић
из Мостара.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Г. Арса Пајевић, штампар и издавалац српских књига у Новом Саду, послао је 5 ком. »Невена« од г. 1880 тврдо укориченијех, 10 ком. »Народних Љечника« књига V, и 2 ком. »Илустроване ратне кронике«, с намјером, да се »Невен« и »Народни Љечник« подијели међу сиромашне а ваљане ученике црногорске на Цетињу и по осталој Црној Гори на поле, а од »Илустр. ратне кронике« да се преда један комад књижници читаонице цетињске, други комад књижници читаонице подгоричке.

Пошто смо ову племениту намјеру поштованог дародавца извршили, ми му овијем у име обдаренијех топло благодаримо не само на поклонима учињенијем него и још више на оној родољубивој бризи његовој, којом се вазда сјећа заслужне но у сваком погледу потребите сиротиње црногорске.

Цетиње, 7. Априла 1881.

Управа »Гласа Црногорца«.

Књижевни огласи.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

НА ДЈЕЛО:

„ПОЉОДЈЕЛСТВО“

г. Петра пл. Тартаље

члана францеског друштва пољодјелаца, трговачког паришког земљочисног друштва, ц. кр. пољодјелског друштва Горице, јадранског природословног друштва, почасног члана консуларног белгијског клуба, францеског подконсула и т. д. и т. д.

Наук и вјежбање заједно спојени, неопходно су потребити за напредак пољодјелства, јер ако наук без дјелатности бива често некористан, опет дјелатност без наука бива често шкодљива. Пољодјелство се оснива на обадва ова важна чиниоца начином да се право и дуготрајно побољшавање у пољодјелству даде једино опажати код оних народа у којих наук вјежбање просвјетљује.

Ненапредно стање пољодјелства у нашим предјелима не треба описивати, него нужно је увјерити се како таком неповољном стању бивају узроком то, што би прави пољодјелски наук народу се не пружа, пак што он за то и ради без разумних правила.

Жеља да би се тако стање нашег пољодјелства побољшало побуди г. Петра Тартаљу да пише књигу о пољодјелству с намјером да наш народ, употребљавајући норме умјесне наука и вјежбања, и на том пољу напријед корачне. Књига је писана популарним начином тако да су и неке тешко разумљиве хемичке и физиолошке теорије објашњене начином да их народ лако схватити може. Књига ће садржавати све оне доказе теоретичке и практичне што хемија, физика, физиологија, биљарство, механика и економија пољодјелству пружају да се њим окористи на постигнуће главнога циља у пољодјелству, то јест: највећи доходак најмањим могућом трошком. — Тартаља узимајући у обзир како у нашим предјелима много се хоће за рационални напредак у пољодјелству, ограничио је своју књигу на ово размјерно побољшавање, што добром вољом сваки господар употребити може код својих имања, кад су му познати закони природе као и остали на пољодјелство упливни чиниоци.

Г. Тартаља није штедио ни учења, ни далеких путовања, ни личних покушаја да из мноштва књига, из пољских обичаја напредних народа, пак још из другог свог практичног искуства исцрпи ову рационалну дјелатност и сва науковна правила која, како он цијени, могу бити корисно употребљена у нашим предјелима.

Књига ће имати око 400 страна и биће украшена многим сликама у тексту уврштеним.

У Спљету.

Анте Занони издаватељ.

ОГЛАСИ.

Пен-Експелер

са сидром

врло добар домаћи лијек.

Ко је овај одлични лијек, ако ће и један пут, на пр. против улога, ревматизма, сјеводина, ревматичне зубобоље и т. д. узимао, радо га и даље препоручује. То је значајно за реалност Пен-Експелера, и отуд долази да је тај лијек без икакве рекламе тако јако распрострањен.

Може се добити боца за 40 и 70 новч. у апотеци Николе Бар Ђоновића у Ерцегновоме.

(2—8)

„ГЕДАНКА,“

ПРВИ СРПСКИ ВОЋАРСКИ ВРТ У СЕНТОМАШУ

(у Војводини)

послао је на Цетиње сјемена од разнога корисног поврћа и лијепога цвијећа, које се по врло јевтиној цијени може добити у администрацији овога листа.

Цетиње, 6. Марта 1881.

(2—5).

Сјемена „Геданке“ јесу од овога поврћа и цвијећа:

Лах, црвени крупни . . .	1 порција	8 н.
Кукуруз, јапански . . .	»	8 »
Кељ, листати	»	12 »
Келераба, под земљом .	»	8 »
Келераба, рана, бијела .	»	10 »
Грашак, шећерац, крупни	»	12 »
Кељ, рани	»	10 »
Салата, висока, зимска .	»	7 »
Келераба, рана, плава .	»	10 »
Репа, мајска	»	12 »
Соја, нова кинеска вацола.	»	20 »
Ротква, бијела, љетна .	»	6 »
Кељ, позни, крупни . .	»	12 »
Ротква, црна, зимска . .	»	6 »
Купус, најранији . . .	»	15 »
Купус, зимски	»	20 »
Кисељак	»	6 »
Карфиол, најранији . . .	»	15 »
Лук, црни	»	8 »
Келераба, крупна . . .	»	10 »
Патлиџан, модри	»	8 »
Цвекла, црвена	»	9 »
Карфиол, крупни, позниjи	»	15 »
Паштрнак	»	9 »
Салата, главичаста, зимска	»	7 »
Купус, црвени	»	18 »
Салата, висока, љетња. .	»	7 »
Першун	»	8 »
Краставац, ситни, рани .	»	6 »
Ротква, бијела, зимска	»	6 »
Грашак, крупац, ниски рани	»	12 »
Грашак, шећерац, ниски, најранији	»	12 »
Грашак, шећерац, високи, најкрупнији	»	12 »
Першун, кудрави. . . .	»	9 »
Целер	»	6 »
Паприка, крупна, бабурача	»	6 »
Салата, главичаста, љетња.	»	10 »
Краставац, прави, љетни, атински	»	10 »
Пасуљ, тачкаш . . 250 гр.	»	60 »
Паприка, дугачка, црвена	»	8 »
Паприка, ситна, трешњара	»	8 »
Диње, ...	»	10 »
Бундева, бијела	»	6 »
Жута репа (мрква) . .	»	8 »
Патлиџан, крупни, црвени	»	10 »
Лубенице, ...	»	8 »

Књ. црн. болница „Данило I.“

ПРАВИЛА

I. За болеснике, који долазе на преглед.

1. Прегледање болесника почиње послије главне болничке посјете, дакле обично око 9 ура прије подне, и траје према броју болесника.

2. Сваки, који хоће у болницу, или који тражи иначе лијека и љекарска савјета, мора лично доћи на преглед. Никоме се не издају савјети по поруци.

3. На преглед улазе болници оним редом, којим су долазили. Првенство имају само тешки болесници и прешни случајеви.

4. Пред љекара излази болник, а свијета нема приступа. Је ли болник неразумно дијете или чељаде, које не би умјело на љекарева питања одговорити, прати га по једно разумније чељаде.

5. Струка, мушка капица, симеија, торба или други који пртљаг предају се за вријеме прегледа болничком вратару на сахрану.

6. Нико не смије љекара у прегледању узнемиривати. Стога је забрањено: улазити у камару док се који болник прегледа, јасно говорити, тумарати по портицима, загледати кроз прозор, прислушкивати и т. д. Сви, који чекају на преглед, имају се владати по упутству вратаревом.

7. Након свршена прегледа полази се одмах по наредби љекаревој. Ако би који болник зажелио, да тога истога прегледа још једном пред љекара ступи, ваља му чекати на ред.

II. За оне, који походе болеснике.

1.) Приступ болницима дозвољен је од 1—3 уре по подне.

2.) На посјету улази се с главног портика, а састанци ван болнице или на прозору строго се забрањују.

3.) У болничке камаре пушта се само чиста одрасла чељад, и то без горњих огртача, оружја, симеија и без икојег пртљага.

4.) Вратар је властан прегледати свакога, који улази у болничке камаре. У кога би се нашло јестива, пића, духана, воћа или које му драго повуде против правила, одузима му се прије улаза и враћа тек по повратку из камаре. Ко би се ухватио, да је ипак што скрио и болнику додао, не пушта се више у болницу.

5.) Мушки улазе у болничке камаре гологлави. Пушење, тумарање, лупање, жагор и свако буди које узнемиривање болесника строго је забрањено.

6.) Ако је за једну камару у један мах премного посјете (I., II., III., и IV. камара прима у један мах 4, а V. 2 особе), онда је вратар властан, те посјете раздијелити.

7.) За случај, кад би љекар хтио, да је сам с болницима, имају се посјете на његов захтјев из камаре уклонити.

8.) Болничарке и друге болничке слуге не примају поклона.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

У течају прошле недјеље стигле су нам и могу се добити ове нове књиге:

ПСИХОЛОГИЈА КАО НАУКА удешена за школску потребу. Написао А. Васиљевић . . „ 1. 15 н.

КРАЉЕВИЋ МАРКО у народ. пјесмама са сликом „Сан Краљевића Марка“ и протумаченим турским и другим мање познатим ријечима. II. умножено издање „ — 55 н.

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ старијег и новијег времена скупио В. Красић . . . . . . „ 1. 10 н.

МИЛОШ ОБИЛИЋ у народним пјесмама са сликом његовом „ — 20 н.

ЦАР ЛАЗАР у нар. пјесмама са сликом његовом . . . . „ — 20 н.

ПРОПАСТ ЦАРСТВА СРПСКОГ на Косову у нар. пјесмама са сликом „Бој на Косову“ „ — 20 н.

СРПСКО-ЊЕМАЧКИ РАЗГОВОРИ за учење њемачког језика. Саставио Р. Велимировић „ — 25 н.

КАЈНОВИЈА МАЛА ПЈЕСМАРИЦА . . . . „ — 25 н.

ЗБИРКА НАРОДНИХ ПЈЕСАМА. II. исправљено издање . „ — 15 н.

САН МАТЕРЕ БОЖИЈЕ . „ — 10 н.

ЦРНОГОРСКА ВИЛА. Сијевао С. J. Ш. . . . . . . „ — 25 н.

ВЈЕРЕНИЦА ЦРНОГОРСКА новела М. Полита-Десančића. II. издање . . . . „ — 25 н.

ГВОЗДЕНА ОБРАЗИНА или старији брат краљев. Приповјетка за народ . . . . . . „ — 25 н.

НАДЕЖДА. Приповјетка из руског нар. живота. Превео Л. П. „ — 25 н.

ЦИГАНСКИ КНЕЗ. Приповјетза народ . . . . „ — 25 н.

СТО ПРИЧА за поуку и опомену малој и доброј дјеци. Скупио, превео и прерадио Л. Поповић свештеник . . . . „ — 35 н.

ГУСЛЕ ЦРНОГОРСКЕ. Од Ф. Радичевића . . . . „ 1 20 н.

ДОМАЋЕ ЖИВОТИЊЕ ручна књига за учитеље основних школа приредио М. Нешковић учитељ „ — 60 н.

НАРОДНА БИБЛИОТЕЛА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА:

ДАВОРЈЕ, од J. Поповића, I. Свеска 1. . . . . „ — 18 н.

ХУСАРИ НА ПОЛИЦИ са словеначког од Е. Ерјавца. Свеска 2. „ — 18 н.

ДАВОРЈЕ II. (свршетак) Свеска 3. . . . . „ — 18 н.

БОЛЕСНИЦИ. С њемачког од П. Хајза, I. Свеска 4. . „ — 18 н.

ЛАЖНИ ЦАР ШЋЕПАН МАЛИ од Његуша, I. Свеска 5. „ — 18 н.

АПОТЕКАРКА. Приповјетка грофа Сологуба. Превод с руског. Свеска 6. . . . . . „ — 18 н.

ЛАЖНИ ЦАР ШЋЕПАН МАЛИ од Његуша, II. (Свршетак). Свеска 7. . . . . „ — 18 н.

БОЛЕСНИЦИ. Дјевојачки дневник од П. Хајза, II. (свршетак) Свеска 8. . . . . . . „ — 18 н.

ДЈЕЛА ДОСИТИЈА ОБРАДОВИЋА, I. Свеска 9. . . . „ — 18 н.

МАГЕЛОНА од Колара, превод с чешкога. Свеска 10. . „ — 18 н.

Цетиње, 10. Априла 1881.

КЊИЖАРА МИЛОША ДРАГЕЉА.

Уредник и издавалац Божо Новаковић.

У државној штампарији.